

Published by Academic Council Decision of Chernihiv National University of Technology (protocol № 3, March 23, 2015).

U31 **Ukraine – EU. Modern technology, business and law** : collection of international scientific papers : in 2 parts. Part 2. Modern engineering. Sustainable development. Innovations in social work: philosophy, psychology, sociology. Current problems of legal science and practice. – Chernihiv : CNUT, 2015. – 252 p.

The collection includes abstracts of the First international scientific and practice conference «Ukraine – EU. Modern technology, business and law» (Part 2 «Modern engineering. Sustainable development. Innovations in social work: philosophy, psychology, sociology. Current problems of legal science and practice»).

The actual issues and aspects of collaboration between Ukraine and European Community in the fields of Modern engineering, promotion of sustainable development, theory and practice of social work and law are highlighted. The prospective directions, innovative approaches and modern views on the prospects of the development of engineering, supporting of sustainable development, social work in the aspects of psychology, philosophy and social work as well as theory and practice of legal science are considered.

The publication is oriented on scientists, academicians, postgraduates, students and people who are interested in the prospective collaboration between Ukraine and European Community.

Збірник включає тези доповідей Першої Міжнародної науко-практичної конференції «Ukraine – EU. Modern technology, business and law» (Частина друга. «Modern engineering. Sustainable development. Innovations in social work: philosophy, psychology, sociology. Current problems of legal science and practice»).

Висвітлено актуальні питання та аспекти співпраці між Україною та Європейським Союзом у галузях сучасної інженерії, сприяння сталому розвитку, теорії та практики соціальної роботи і права. Розглянуто пріоритетні напрями, інноваційні підходи та сучасні погляди щодо розвитку інженерії, підтримки сталого розвитку, перспектив розвитку соціальної роботи в аспекті психології, філософії, соціології, а також теорії та практики юридичної науки.

Видання орієнтоване на науковців, викладачів, аспірантів та студентів, а також зацікавлених перспективами співпраці між Україною та Європейським Союзом у пріоритетних напрямках.

UDC 330(477)+330:061.1ЄС(08)

Chief Editor:

Serhiy Shkarlet, Doctor of Economics, Prof.

Deputy Chief Editor:

Oleh Novomynets, PhD in Technical Sciences, As. Prof.

Editorial Board Members:

Michal Varchola, Doctor of Sciences, Prof.

Miroslav Badida, Doctor of Sciences, Prof.

Olha Rudenko, Doctor of Public Administration, Prof.;

Olena Honta, Doctor of Economics, Prof.;

Liudmyla Ostapenko, PhD in Law Sciences, As. Prof.;

Mykola Strilets, PhD in Public Administration, As. Prof.;

Serhii Tsybulia, PhD in Technical Sciences, As. Prof.

Список використаних джерел

1. Про доступ громадськості до інформації про навколишнє природне середовище та про скасування Директиви Ради 90/313/ЄЕС: Директива 2003/4/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 28 січня 2003 року // Офіційний вісник Європейського Союзу. - L41/26.- 142.2003
2. Калиниченко П.А. Совершенствование механизма защиты экологических прав в Европейском союзе // Европа. – 2004. - №2(36): Спецвыпуск “Экология и экономика”. - с.7
3. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля ратифікована Законом від 06.07.1999 р. // Офіційний вісник України. –2010. – № 33. – С. 12. – Ст. 1191
4. Конституція України від 28.06.1996 р. // Офіційний вісник України. –2010. – № 72/1: Спеціальний випуск. – С. 15. – Ст. 2598.
5. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1264-12/print1360172390140067>.
6. Адміністративно-правові засади регулювання обмежень прав громадян на екологічну інформацію : автореф. дис... канд. юрид. наук / Ю. В. Дика; Нац. аграр. ун-т. - К., 2008. - 18 с.
7. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/print1360172390140067>
8. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – С. 1491. – Ст. 314
9. Про порядок надання екологічної інформації : Положення, затверджене наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища від 18.12.2003 року №169 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0156-04>
10. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/3855-12>
11. Бойченко І. Екологічна інформація та комерційна таємниця // Вісник екологічної адвокатури. - 2006. - № 30. – с.12-16
12. Шемшученко Ю. С. Правовые проблемы экологии / Ю. С. Шемшученко. – К., 1989. – 231 с.
13. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>
14. Романко С.М. Теоретичні засади права на екологічну інформацію // Теорія і практика правознавства. – Вип.2(6). – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el.../20.pdf>

Волкова Г.Р.

*Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій,
Чернігівський національний технологічний університет, Чернігів, Україна*

СИСТЕМА НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

В умовах ринкової економіки одним із напрямків удосконалення системи соціального захисту громадян є формування багаторівневої система пенсійного страхування. Для ринкової економіки, як відомо, характерна свобода підприємницької й трудової діяльності громадян, тому обов'язкове державне пенсійне забезпечення має доповнюватись недержавним пенсійним забезпеченням шляхом створення накопичувальних схем, коли робітник сам або за допомогою роботодавця відкладає кошти на майбутню пенсію. Отже, одним із головних аспектів здійснюваної в Україні пенсійної реформи є розбудова ефективної системи недержавного пенсійного забезпечення.

Сьогодні обов'язкова державна система пенсійного забезпечення нездатна надати високий рівень пенсії при низьких розмірах обов'язкових пенсійних відрахувань і несприятливих демографічних умовах. Саме тому участь у системі недержавного пенсійного забезпечення дозволяє створити додаткове до гарантованого державою джерело пенсійних виплат і забезпечити гідний рівень життя при досягненні пенсійного віку.

Старт системи недержавного пенсійного забезпечення (далі-НПЗ) розпочався з прийняттям законодавства щодо реформування пенсійної системи України. З 1 січня 2004 року набрали чинності Закони України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”, „Про недержавне пенсійне забезпечення” [1], які ввели у дію систему недержавного пенсійного забезпечення і відповідно до яких в державі почала діяти трирівнева система пенсійного забезпечення, що передбачає утворення низки фінансових підприємств нового типу та розширення вже існуючих. Зокрема, Закон України „Про недержавне пенсійне забезпечення” визначає принципи та види здійснення добровільного пенсійного накопичення, суб'єктний склад осіб, які беруть участь у недержавному пенсійному забезпеченні, визначає систему управління недержавними пенсійними фондами (далі-НПФ), а також органи нагляду та механізм контролю за здійсненням недержавного пенсійного забезпечення. Таким чином, законодавство України про недержавне пенсійне забезпечення в цілому відповідає міжнародним принципам здійснення добровільного накопичення пенсійних коштів [2, с. 73].

На даному етапі найбільш перспективним у сфері недержавного пенсійного забезпечення є розвиток мережі недержавних пенсійних фондів, про що свідчать, зокрема, статистичні дані щодо кількості недержавних пенсійних фондів та їх учасників. НПФ, є юридичними особами із статусом

неприбуткової організації (непідприємницького товариства), провадять діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасникові пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснення пенсійних виплат учасникам зазначеного фонду. Ці юридичні особи не є фінансовими установами, які надають фінансові послуги своїм учасникам [2, с.84-85]. Нагляд за їх функціонуванням проводить Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Відповідно до чинного законодавства недержавне пенсійне забезпечення здійснюється:

- недержавними пенсійними фондами шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів та вкладниками таких фондів;
- страховими організаціями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду;
- банківськими установами шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень у межах суми, визначеної для відшкодування вкладів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб.

Основа системи НПЗ становлять недержавні пенсійні фонди, які за типами поділяються на відкриті, корпоративні та професійні.

Відкритий пенсійний фонд - недержавний пенсійний фонд, учасниками якого можуть бути будь-які фізичні особи незалежно від місця та характеру їх роботи, які здійснюють туди добровільні пенсійні внески. Відкриті пенсійні фонди створюються юридичними особами на муніципальному рівні, що розширить можливості регіонів у вирішенні соціальних питань.

Корпоративний пенсійний фонд - недержавний пенсійний фонд, засновником якого є юридична особа-роботодавець або декілька юридичних осіб-роботодавців та до якого можуть приєднуватися роботодавці-платники. Учасниками цього фонду можуть бути виключно фізичні особи, які перебувають (перебували) у трудових відносинах з роботодавцями-засновниками та роботодавцями - платниками цього фонду. При створенні корпоративних пенсійних фондів роботодавці беруть на себе безумовне зобов'язання сплачувати додаткові пенсійні внески на користь своїх працівників.

Професійний пенсійний фонд - недержавний пенсійний фонд, засновником (засновниками) якого можуть бути об'єднання юридичних осіб-роботодавців, об'єднання фізичних осіб, включаючи професійні спілки (об'єднання професійних спілок), або фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності (заняття). Учасниками такого фонду можуть бути виключно фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності (заняття), визначеної у статуті фонду.

Іншою формою заощаджень у межах третього рівня є відкриття пенсійних депозитних рахунків у банківських установах або страхових організаціях за ініціативою окремої особи.

Система недержавного пенсійного забезпечення - це частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб, у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат. Вона дозволяє:

- створити додаткове до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування джерело пенсійних виплат;
- забезпечити громадянам більш високий рівень життя при досягненні пенсійного віку;
- забезпечити формування нових джерел інвестиційних ресурсів для інвестування в різні сектори економіки;
- створити умови для додаткового стимулювання розвитку ринку капіталів, здешевлення кредитів та підвищення ліквідності фондового ринку;
- побудувати систему недержавного пенсійного забезпечення України на основі апробованих у світовій практиці принципів та механізмів.

Все це, загалом, мало б сприяти розвитку та популярності національної системи НПЗ, однак сьогодні громадяни з певною недовірою відносяться до діяльності недержавних пенсійних фондів. Це пов'язано з тим, що принципи функціонування недержавних пенсійних фондів дещо нагадують засади роботи кредитних спілок чи страхових компаній, які мають здатність, зібравши гроші, ефективно зникнути з ринку[3]. Однак, для недержавного пенсійного забезпечення характерні такі переваги:

- розмір недержавної пенсії, періодичність її виплати не залежить від демографічної ситуації в країні, а також від співвідношення працюючих та пенсіонерів;

- можливість учасника фонду за своїм бажанням забезпечити собі пенсію необхідного розміру;
- розміри внесків, і їх періодичність не лімітуються;
- відсутня необхідність в трудовому стажі і постійній заробітній платі;
- пенсійні накопичення, задіяні в інвестиційних програмах фонду, що забезпечує кожному учаснику реальний інвестиційний дохід;
- робота недержавного пенсійного фонду є абсолютно прозорою і чітко регламентується законом;
- вкладник може контролювати стан індивідуального пенсійного рахунка на протязі всього терміну дії пенсійного договору;

Сучасний стан третього рівня вітчизняної пенсійної системи не задовольняє зростаючі потреби сфери пенсійного забезпечення в додаткових фінансових ресурсах. Обов'язковій солідарній пенсійній системі потрібна істотна фінансова допомога від накопичувальних пенсійних програм. Оскільки в Україні обов'язкова накопичувальна пенсійна система ще не запроваджена, сьогоднішні сподівання на додаткові фінансові ресурси пов'язані з недержавним пенсійним забезпеченням.

Під час становлення й розвитку добровільної накопичувальної пенсійної системи України були виявлені певні проблеми та суперечності.

Підвищена увага до третього рівня національної пенсійної системи з боку держави, роботодавців, громадян вказує на необхідність його подальшого розвитку.

Важливу роль держави в розвитку недержавною пенсійного забезпечення підкреслювали багато українських науковців. На базі їхніх досліджень у економічній літературі сформувалися два концептуальних підходи щодо втручання держави у формування й розвиток системи недержавного пенсійного забезпечення [4, с.9].

Прихильники першого підходу вважають за доцільне мінімальне втручання, оскільки розглядають недержавне пенсійне забезпечення як підсистему ринкової економіки, здатну до саморегулювання. Наприклад, А. Федоренко зазначає, що кількість учасників НПФ зростає досить високими темпами, коли пенсійні кошти, що концентруються в таких фондах, приносять інвестиційний дохід із мінімальним ризиком та не одразу використовуються для виплати пенсій [5]. Як показує зарубіжний досвід, такі пенсійні програми забезпечують підтримку доходів пенсіонерів, дають змогу підприємствам створювати ефективні проекти управління людськими ресурсами, при цьому основним завданням урядів є створення інституціональної бази регулювання даних програм.

Сутність другого концептуального підходу полягає в гарантуванні державою ефективної діяльності НПФ, захисту їх від можливих ризиків та унеможливленні втрати коштів їхніми вкладниками. Прийняті останнім часом законодавчі акти у сфері недержавного пенсійного забезпечення свідчать про те, що наша держава обрала саме цей шлях.

Одним із основних завдань, які стоять перед державними структурами щодо мінімізації ризиків, пов'язаних із використанням пенсійних активів, є формування ефективної системи державного нагляду у сфері недержавного пенсійного забезпечення. Українське пенсійне законодавство передбачає захист майнових прав, законних інтересів учасників такого забезпечення шляхом здійснення нагляду й контролю відповідними державними органами.

Державний нагляд за діяльністю НПФ, страхових організацій і банківських установ та контроль здійснює Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. Діяльність компаній з управління активами (далі-КУА) пенсійних фондів та банківських установ, що їх зберігають, контролює Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку. При цьому державний нагляд за цими суб'єктами вона і здійснює після укладання ними контрактів про співробітництво з НПФ. Відповідно до законодавства, контролювати діяльність зберігачів має право Національний банк України як головний фінансовий інститут вітчизняної банківської системи. Ще один державний інститут — Антимонопольний комітет України — здійснює контроль дотримання законодавства про захист економічної конкуренції у сфері недержавного пенсійного забезпечення.

Нетривалий практичний досвід функціонування третього рівня вітчизняної пенсійної системи свідчує необхідність його розвитку, удосконалення у фінансових відносин між його суб'єктами, його організаційної й інституційної структур, розробки нового пенсійного законодавства в цій сфері.

Утім, можливості третього рівня пенсійної системи України досить великі. Для того щоб реалізувати їх повною мірою, потрібні спільні зусилля держави ви, роботодавців і населення одночасно в кількох напрямках.

Одним із них є постійне проведення державою системних заходів із роз'яснення необхідності участі громадян і роботодавців у недержавному пенсійному забезпеченні. З цією метою повинні бути задіяні засоби масової інформації, фінансові інститути, котрі функціонують у сфері недержавного пенсійного забезпечення, навчальні й наукові заклади, які готуватимуть відповідну інформацію про третій рівень вітчизняної пенсійної системи та його переваги.

Ще одним напрямом розвитку недержавного пенсійного забезпечення є розробка механізму оперативного інформування учасників третього рівня про їхні інвестиційні доходи та вартість їхніх пенсійних активів. Для цього КУА й адміністратори НПФ у обов'язковому порядку повинні щоденно визначати вартість пенсійних активів, що перебувають у їхньому управлінні, та надавати цю інформацію на запит громадян. Це дасть останнім змогу вивчати динаміку вартості їхніх пенсійних активів та підвищить їхню довіру до НПФ. Важливу роль у практичній реалізації даного напрямку має відіграти Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України, повноваження якої щодо оприлюднення оперативної інформації про вартість пенсійних активів учасників недержавного пенсійного забезпечення, згідно з новим пенсійним законодавством, розширені.

Крім того, довіра населення до недержавного пенсійного забезпечення зростатиме в міру підвищення ефективності державного нагляду й контролю за діяльністю НПФ, страхових компаній і зберігачів, які обслуговують пенсійні активи учасників цього рівня. Тому важливим напрямом розвитку сфери недержавного пенсійного забезпечення, що сприятиме поліпшенню його організаційної структури, є створення відповідного механізму.

Враховуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що розвиткові третього рівня національної пенсійної системи має посприяти більше залучення до сфери недержавного пенсійного забезпечення інших двох типів фінансових інститутів — страхових компаній і банківських установ (на сьогоднішній день їхня частка порівняно з часткою НПФ, задіяних у цій сфері, є незначною). Конкуренція між зазначеними фінансовими інститутами дасть змогу підвищити якість обслуговування учасників недержавного пенсійного забезпечення.

Список використаних джерел

1. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09 липня 2003 р. № 1057 – IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 47-48. - ст. 372.
2. Кравченко І.О. / Напрями удосконалення законодавства з недержавного пенсійного забезпечення/ І.О. Кравченко // Наше право – Науково-практичний журнал. - № 4. ч. 4 – 2011. – с. 73-77.
3. Мудь М.О. Функціонування вітчизняної системи недержавного пенсійного забезпечення /М.О. Мудь// [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://libfor.com/index.php.newsid=1752>.
4. Гуцалова Ю. Порівняльний аналіз діяльності недержавних пенсійних фондів у Дніпропетровській області /Ю. Гуцалова// Україна: аспекти праці. – 2012. - № 1. - С 8-13.
5. Федоренко А. Міфи пенсійної системи /А. Федоренко// Економічна правда [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2011/03/22/278401>.

Головко М.Б., доцент кафедри кримінального права та правосуддя
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій,
Чернігівський національний технологічний університет, Чернігів, Україна

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТА ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ

Загально визнаним у теорії кримінального права є те, що злочином може вважатися діяння, у якому присутні усі елементи складу злочину, тобто об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт і суб'єктивна сторона. Ключовою фігурою вчинення злочину є його суб'єкт, оскільки саме він виконує діяння, спрямовані на досягнення суспільно небезпечного результату. Що стосується суб'єктів окремих видів злочинів, то деякі з них майже не вивчалися. До таких належить і суб'єкт військових злочинів, який наділений певними особливостями. Тема суб'єкта військових злочинів надзвичайної актуальності набула буквально за останній рік, в нових соціально-політичних умовах в Україні, оскільки аналіз статистики вчинення військових злочинів свідчить про тенденцію їх стрімкого зростання. Так, згідно інформації Генеральної прокуратури України лише за період проведення Антитерористичної операції з квітня по вересень минулого року органами прокуратури розпочато 1090 кримінальних проваджень за вчинення злочинів у військовій сфері [3], у той час як у 2007 р. їх було зареєстровано 508, у 2008 р. – 450, у 2009 р. – 442, у 2010 р. – 551, у 2011 р. – 493, а у 2012 р. – 352 [4, с.113].

Правильне визначення кола суб'єктів військових злочинів набуває особливого значення і актуальності з огляду на те, що встановлення умов, за яких військовослужбовець підлягає покаранню